

VII.C.09. MAAT, GEWICHT EN MUNT

Lengtematen

De lengtematen werden vroeger ontleend aan de lengte van de delen van het menselijk lichaam: el(leboog), voet, (hand)palm en duim. Voor de Franse revolutie gebruikte men in de verschillende gewesten telkens andere maten en gewichten van zeer ongelijke waarde. In 1790 stelde een commissie voor het veertigmiljoenste deel van de aardmeridiaan als eenheid aan te nemen en dit "meter" te noemen. Dit werd de grondslag voor het metriek stelsel, dat in 1821 in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden werd aangenomen.

moderne benaming		oude benaming	waarde
kilometer	km	mijl 1,5 km	1000 meter
hectometer	hm		100
decameter	dam	roede (=4,6687 m)	10
meter	m	el (=0,669 m)	1
decimeter	dm	palm	0,1
centimeter	cm		0,01
millimeter	mm	streep	0,001

De oude benaming voet (10 duim) was 29,17 cm en een duim mat 2,917 cm of 10 strepen.

Oppervlaktematen

De vierkante meter of een vierkant, waarvan iedere zijde 1 meter lang is, is de eenheid der vlaktematen.

vierkante km	km ²	vierkante mijl	1.000.000 m ²
vierkante hm	hm ²	hectare	10.000
vierkante dam	dam ²	are	100
vierkante m	m ²	centiare	1
vierkante dm	dm ²	vierkante palm	0,01
vierkante cm	cm ²		0,0001
vierkante mm	mm ²	vierkante streep	0,000001

Een vierkante duim was 8,50 cm², een raeproede of kleine roede was 21,80 m².

Ruimtematen

De kubieke meter of een kubus waarvan iedere zijde 1 meter lang is, is de eenheid der ruimtematen.

kubieke m	m ³	stère	s	1	m ³
		decistère	ds	0,1	
		centistère	cs	0,01	
kubieke dm	dm ³			0,001	
kubieke cm	cm ³			0,000 01	
kubieke mm	mm ³			0,000 000 001	

Inhoudsmaten

De liter of de inhoud van een kubus, waarvan elke zijde het tiende deel van een meter is, is de eenheid der inhoudsmaten.

hectoliter	hl	mud	100	l
decaliter	dal	schepel	10	
liter	l	kan, kop	1	
deciliter	dl	maatje	0,1	
centiliter	cl	vingerhoed	0,01	

Gewichten

Een kubiek dl of een liter zuiver water, bij een temperatuur van 4°C. weegt 1 kilogram. Het duizendste deel of de gram is de eenheid der gewichten.

kilogram	kg	1.000	gr.
hectogram	hg	100	
decagram	dag	10	
gram	g	1	
decigram	dg	0,1	
centigram	cg	0,01	
milligram	mg	0,001	

Ook een pond (500gr) was gebruikelijk.

Munten

Door de muntwet van 05 juni 1832 werd de Belgische frank de officiële rekenmunt. 1 F was 5 gr of 0,32258 gr goud.

Er bestond:- 20 F (6,45 gr) en 40 F-stukken (12,9 gr) in goud sedert 1834.
- 5, 2, 1, 1/2 en 1/4 F-stukken in zilver.
- 1, 2, 5 en 10 ct in koper.
- 5 ct in brons.

Nochtans bleven de oude provinciale en landsmunten, geslagen in de gebieden, die in 1830 België vormden, geldig. Ook de Franse munten vormden gangbare en wettelijke betaalmiddelen.

Daarbij mochten de Nederlandse munten verder vrij circuleren tegen de bestaande pariteit van 2,116 F voor de waarde van een gulden. Dit leverde een verwarde monetaire situatie.

In 1832 werd een Nederlandse koperen centiem van 2 gr overgeslagen met een gekroonde L op en werd alzo een Belgische 1 ct. In 1845 werd een bronzen 2 ct geslagen.

In 1848 sloeg men een gouden stuk van 25 F van 7,915 gr, een zilveren van 2,5 F (12 gr) en een bronzen muntje van 2 ct. In 1849 volgden een gouden 10 F (3,166 gr) en een zilveren 2 F (10 gr). In 1852 werd een zilveren 20 ct (1 gr) gemaakt en in 1853 een gouden 100 F (31,66 gr) en een zilveren 5 F (25 gr).

Tijdens de regering van Leopold II kwamen er in 1865 zilveren 5 F stukken van 25 gr. In 1866 volgden zilveren stukken van 50 ct

van 2,5 gr, 1 F van 5 gr, 2 F van 10 gr en gouden munten van 10 F en 20 F, die respectievelijk 3,166 gr en 6,45 gr wo- gen.

In 1869 kwamen er nieuwe koperen munten van 1 en 2 ct op de markt. In 1894 sloeg men 5 en 10 ct in een legering van koper en nikkel. In 1901 maakte men het stuk van 10 ct met in het midden een gaatje van 3 mm om verwarring te vermijden met het muntstuk van 1 F. In 1908 kwam het muntstuk van 25 ct in koper en nikkel in omloop.

In 1910 verschenen munten in zilver van 50 ct, 1 F en 2 F met de beeltenis van koning Albert. Er kwamen koperen 2 ct en koper-nikkelen 5 ct en 25 ct in omloop. In 1912 kwam er een koperen ct. In 1914 verscheen een gouden muntstuk van 20 F. Tijdens de eerste wereldoorlog werd een koperen muntstuk van 1 ct geslagen.